

GENEALOGIAI FÜZETEK

CSALÁDTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT

ELŐFIZETÉSI ÁRA: Egész évre 8 kor. Félévre 4 kor. Megjelenik két havonként.	Szerkesztik: SÁNDOR IMRE és SEBESTYÉN JÓZSEF	SZERKESZTŐSÉG: Wesselényi Miklós-utca 7. szám KIADÓHIVATAL: Mikó-utca 2.
---	--	--

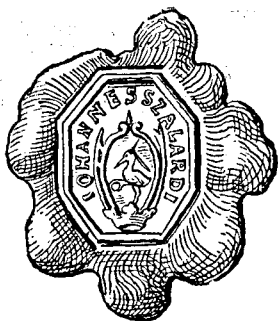
Beszélő címerek.

A heraldika az a tudomány, melyhez a laikusok *látszólag* többet értenek, mint a szakemberek. A címermagyarázók sokkal régebb keletkeztek és sokkal nagyobb körű tevékenységet fejtettek ki, mint a címerisme tudós művelői. Laikus, ha címerképet lát, még ma is azt kérdi, mi ennek a címernek a jelentősége? Mintha bizony a hadsorok előtt lobogó zászlónak az önmagában rejlő eszményen kívül még más, különösebb szempontok alá eső jelentősége is volna! Azonban az emberek naiv kíváncsisága kielégíthetetlen vágygyal kutat még ott is, a hol a legegyszerűbb jelenségek további föltárni valót már nem rejtenek. S talán a homokszem atomjai között is különbségeket keres.

A címerkép ilyen, vagy amolyan voltának jelentőséget tulajdonítani, igen régi keletű. Pedig a címerképek között csak azon természetes oknál fogva van különbség, mert mind egyformák nem lehetnek. Az emberek azonban e különbségek okát különös előszeretettel keresték és még különösebb előszeretettel magyarázták és magyarázzák még ma is. Alap ugyan nem volt, a mire mindezt építhették volna, de hát a légvárak sohasem szorultak anyagias eszközökre.

Megfejtethetlen a kiinduló pont, mely erre a csapásra vezetett. Ismeretlen az egyén, a ki ennek a tannak az első lökést adta. Csak azt látjuk, hogy lett; volt, van és bizonyára lesz is. Oly erős megnyilatkozások kísérték ezt a lehetetlenségből alkotott tant, hogy a tudományos nézeteket egészen háttérbe szorította, azokat messze túlszárnyálta. Volt idő, mikor a tudományos rendszerek egész egyszerűen ennek szolgálatába szegődtek. Fejedelmi kanczelláriákon egészen a népies naiv hit utasítása szerint konstruálták meg az adományozott címereket. Címerfestő művészek a balhiedelmek erős kidomborítására fordították esetjüket.

A balhiedelmek során keletkezett romantika és poézis, az ezekből fakadt legendák, sőt époszok természetesen és mind jobban és jobban leszorították a címertanhoz kötött helyes fogalmainkat. Egyetlen példa elég az eset megvilágítására. Nagyon közismert azon naiv hit, hogy a darvak mikor pihenőre térnek, őrszemet

Szalárdi

állítanak ki. Ez kavicsot vesz jobb lábába s ha ellenség közeledik, azt alvó társai közé dobja. Fölrebbenve menekül az egész csapat. A ki ismerős az állatok világával, az csak mosolyogni tud az ilyes naivitásokon. De nem úgy a régiek. Azok komolyan vették. Erős meggyőződéssel hittek benne.

Már most, ha a címerképen az *éberség* fogalmát akarták feltüntetni, darut ábrázoltak abba, kövecscsel a lábában. Ez az ominozus kódarab egyszerűen elmaradhatatlan. (Tordai,¹ Mihálcz,² Pataki,³ Szalárdi,⁴ Farkas.⁵)

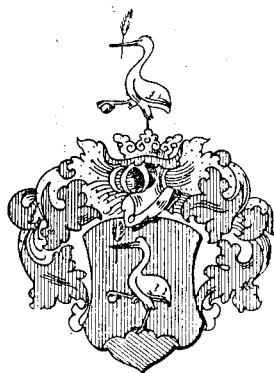
Igy vitték be a köztudatban talált balhiedelmet a címertan körébe és azt ott mondhatni végleg megszilárdították. Az emberi hiúság is ennek az irányzatnak szegődött szolgájává, mert hiszen minden címerszerzőnek örömet okozott, ha saját egyéni tulajdonait címerében megörökítve látta.

A szokás később szabálylá lett, minek következtében az állhatatosság jeléül oszlopot, a győzelmesnek babérkoszorút, a szorgalom jeléül méheket, az erősnek medvét, a vitéznek oroszlánt, az ébernek darut kezdtek következetesen adományozni.

A további lépés, mikor a címerszerző foglalkozását látjuk címerében megörökítve. Ez jelkép által, vagy a foglalkozás köréből vett valamely tárggyal történt.

Igy kapott a tudós könyvet, a költő pegazust, a bányász egy tárnát, a korcsmáros bikafejet, a keleti utazó egy sphinxet, a vasutas keresztezett jelző zászlót, vagy éppen egy egész lokomotívot, a bíró mérleget, vagy Themis istennőt, a tűzér ágyut, a kereskedő szárnyasbotot, a méhészméhkast (Kertész),⁶ a tengerész horganyt vagy hajót (Dujardin), az orvos kigyósbotot.

Az ábrázolás másik módja a személyesítés. Pld. ha pap volt az adományozott,

Farkas

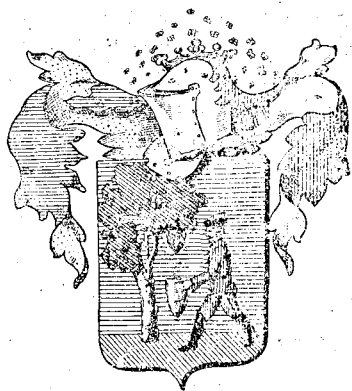
¹ Sándor I. Czímerlevelek I. 36. I.

² Geneal. Füzet. 1903. évf. 8.

³ U. o. 55. I.

⁴ U. o. 1906. évf. 98.

⁵⁻⁶ Sándor I. Czímerlevelek I. 41. 109. I.

Kertész

akkor papi ornátusba öltözött alak lett a címerpajzs képe. (Incze,¹ Mózsa,² Gyalai.³)

Ilyen szokások szélében való meghonosodása után már csodálni sem lehet, ha tudákos címermagyarázók még izléstelenségtől sem riadtak vissza. Teszem azt, mikor a híres angol történétíró, Lord Macaulay címerének sisakdíszéül csizmát kapott,⁴ sokan hirdették, hogy egyik suszter őseré való emlékezésül történt ez.

Szokássá lett továbbá a méltányolni kívánt érdemes tett színhelyét is rögzíteni. Így jutott Columbus címerébe az 5 nyugotindiai sziget.

Ezen a téren igen messzemenő leleményességre is találunk példát. 1870 őszén Orleans mellett vívott ütközetben Reder Henrik bajor tiszt igen kitüntette magát s az ekkor nyert címerének sisakdíszéül az orleansi szüz képmását kapta.⁵

Ily körülmények között végre a szakszerű heraldika is kénytelen volt elfogadni e címereket, melyek ma az u. n. *beszélő* címerek csoportját alkotják. Mindössze azon kívánalmakat fűzte hozzá, hogy minden képet elevenen, kifejezésteljes erővel állítsanak elő. A jellemző vonalak túlhajtásának mellőzésével a természetet a lehetőségig utánozni kell.

Ha már elfogadjuk a címerképnek a családnévre való vonatkozását, legyünk következetesek és a Karuly család karvalyát⁶ ne ábrázoljuk szarkának, a Patkó család patkóját félholdnak,⁷ a kőszegi Szakács család címeralakját⁸ csuhás barátnak, a Torma család tormáját⁹ pálmafának stb.

Ilyen, a családnevekkel vonatkozásban levő címerképek külföldön igen gyakoriak. Tagadhatatlan, hogy elmésség nyilvánul meg bennök. Ép azért felemlíték közülük egy párat. A német *Küssnach* család címere vánkos felett csillag.¹⁰ A vánkos németül

¹ Geneal. Füzt. 1904. évf. 156.

² Sándor I. Címerlevelek I. 38. l.

³ U. u. 73. l.

⁴ Jahrbuch der K. k. Heraldischen Gesellschaft „Adler“. Neue folge XVI. 3.

⁵ U. o.

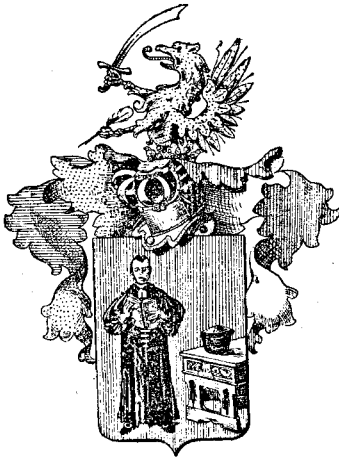
⁶ Sándor I. Címerlevelek I. 34. l.

⁷ U. o. 58. l.

⁸ U. o. 108. l.

⁹ Kövöry L. Erdély családai 240.

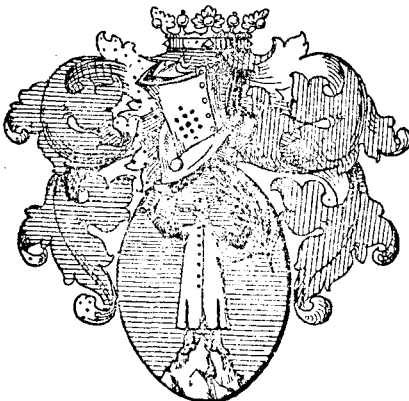
¹⁰ Adler XVI. 22.

Incze

Mósa

Gyalai

Kissen, a csillag pedig az éjszakát (Kissen + Nacht) akarja kifejezni. A *Findenig* család holdja és csillagja szintén az éjt jelképezi, a mikor ugyanis „*man nicht finden*“ kann.¹

Az olasz *Zanotti*-ak czímerképe² denevér, hasonlóképpen az éjszaka kifejezésére, ugyanis „*l'e zà nott*“ azt jelenti, hogy már éjjel van. A krajnai *Friss* család czímerképe felriadt nyul.³ Ismeretes, hogy az ijedséget népies némeiséggel *Freiss*nak is mondják, ebből a „magyar“ fráz. Az *Anhanger* család czímerképe ágon függő könyvlapok.⁴ A *Clingenberg*-ek harangja⁵ a csengés-bongásra emlékeztet. Csak körülírással értjük meg a *Bellegard*-ok kékbe rajzolt ezüst harangját⁶: „*en ce que la cloche dans une ville sert à la bonne et sûre garde.*“ Vagyis: a harang szolgálja a várost, javára van és őrzi azt.

A *Steige* család czímere két kéz által tartott létra.⁷ Az olasz *Bonanno*-é szőlő gerezdekkel tele bőségszarú,⁸ *bon anno* = jó esztendő. A *Vorgass* ok dárda hegye utcát vágott magának az ellenség között. „*In die Feinde vor sich eine Gasse*“. Ugyancsak ezeknek sisakján találjuka vessző-csomót, a mit a lictorok az utcán elől vittek. „*Trägt man auf der Gasse vor.*“⁹ A hesseni *Schad* család czímere libát czípelő róka. Világos kifejezésül annak, hogy kárt csinált.¹⁰ Egy másik *Schad* családnak a czímere pedig halat rabló madár.

¹—² *Adler* XVI. 22.

³ *Hefner*. Handbuch der Heraldik, Tafel XVIII. 631.

⁴—¹⁰ *Adler* XVI. 24.

Karuly

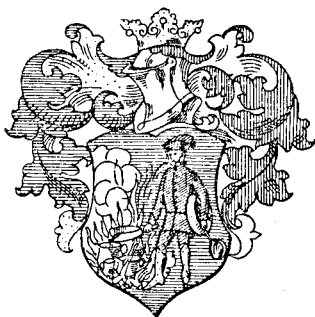
Ezek mellett valóságos csacsogásnak tűnik fel az augsburgi *Hopfer* család czimere. Ruhátlan alak bal lábát a bal kezébe fogja, a másikkal ugrik (*er hüpf*). Feje körül és derekán homlóság (*Hopfenlaub*), jobbjaiban komlólevél (*Hopfenblatt*), sőt még ez sem elég, a sisakot korona helyett komlókoszorú (*Hopfenkranz*) övezi!¹

A *Zorn* család czímerébe két szembeállított kakasfej fejezi ki a haragot. A minket közelebből érdeklő *Frangepan* név etimonja panem frangentes (kenyeret törő) s czímerükben valóban két ezüst kéz aranykenyeret tör.² A francia *Crevecoer* család czimere két kar szívet tép, *le coer crève*.³ Az *Unsinné*

pedig egy emberi alak, a mint a napsugárba kapaszkodik.⁴ Angyalt ábrázol a *Seraphin*, az *Angeli* és a francia *Langelerie* családok czímerképe. Kétségtelen vonatkozása van a kigyónak a *Paradeiser* család czímerében.⁵ A *Geistok* röpködő galambja bizonyára a szent lélekre akar emlékeztetni.^{Central University Library Cluj}

Különböző nyelveken azonos értelmet fed és a családnevet világosan kifejezi a *Crevet*, *Gambara*, *Krabler*, *Cancrin*, *Raicken* és *Recke* családok czímerében a rák. A *Muck*, *Muschkon*, *Mouchard*, *Muscamp* és *Mosconi* családok czímerében a légy. Végül a *Scorp* család czímerében a *scorpio*.⁶

Különösen érdekes azonban a *Donnersperg* család czimere. Tipusa az ornamentikai előadásnak. Sötét éjszakát jelző fekete paizsban heraldikai pontossággal megrajzolt felhők közül vilámcsapások sújják az érczben dús hegyet. Az ornamentika szerény eszközeivel nyilvánvalóbban a menydörgést megszólaltatni nem is lehetett volna. *Donnersberg* = menydörg a hegy fölött.⁷

Szakács

¹ Adler XVI. 25.

² U. o. 60.

³ U. o. 28.

⁴ U. o. 31.

Bermayr

Végül bemutatom itt a *Bärmayer* család címerrajzát. A sisakon ott guggol a *Bär* s ha a címeralakban ábrázolt ur bemutatkozik, hát bizonyosan *Mayer*.¹

A mennyire hódított külföldön ez az irányzat, ép oly kevéssé tudott gyökeret verni hazánkban s legfőbbképpen itt Erdélyben. Az erdélyi fejedelmek által adományozott címereket nemzeti sajátosságainknak megfelelő tartalom és előadás jellemzi. Kellő választékosságra törekedtek, szigoruan különbséget téve a címerbe illő és nem illő tárgyak között. Még az élő heraldika leáldozta után is inkább láttunk a címerben hadi jelvényt, mint pusztán tiszteletre méltó emléket. Bár a renaissance hatása alatt készült legtöbb címerünk mégis megtartotta heraldikus jellegét, a címer alkotó részeinek plasztikus ábrázolásában.

Ilyen fölfogás, ilyen mélyen gyökerező elvek mellett aztán nem csodálható, hogy a nyugaton szélteben elterjedt elmés szójátékok, romantikus magyarázatok nálunk alkalmas talajra nem találtak.

Pedig a gyakori érintkezés folytán nálunk is elég korán tudtak a beszélő címerről. Hiszen, hogy csak egyetlen példát említsek, a Hunyadiak hollós címerük miatt kapták a Corvin nevet. Bátran hozzátehetjük, hogy alaptalanúl.

A magyar heraldikában igen ritkán fordul elő a beszélő címer, alig tudnék belőlük akkora sorozatot összeszedni, mint az itt hevenyében összerótt külföldi példák száma. Címerfestőink inkább a tárgy értelmes előadására törekedtek s ez jobban is megfelel a józan magyar gondolkodásnak. Nem kábították el őket az olasz miniatorok ragyogó színepei, de nem is tértek vissza a merev gothikához. Keresetlen őszinteséggel megmaradtak hazainak, magyarosnak s a mennyi lelkesedést vittek be ezzel a mindig harcra kész nemzet soraiba, ép annyira voltak vele hasznára az igazi heraldikának.

Sándor Imre.

¹ II. Ferdinánd kir. Wien, 1630 febr. 13-án Bermayr Farkasnak és gyermekeinek hű szolgálataik jutalmául adott armalis eredetijé az ágost. evang. egyházközség pozsonyi liceumának kéziratfűrában.

Torda vármegyei iustra 1677-ből.

(Első közlemény.)

Lustratio universorum dominorum magnatum et nobilium comitatus Thordensis ex commissione celsissimi Domini Domini principis Transylvaniae et eorundem dominarum magnatum et nobilium comitatus ejusdem unanimi consensu ex utrisque processibus ad possessionem Mezeo Kapus ordinatorum in anno 1677 die 26 mensis Julii, praesente spectabili ac magnifico domino Joanne Haller de Hallerkeő, consiliario suae Celsitudinis intimo et comitatus dicti Thordensis alteri supremo comite peracta.

Főispán Haller János uram ő nga, főispán Teleki Mihály uram ő kglme, Petki János u. eq., Sárpataki Márton u. eq. 4, Gillyányi Jakab u. eq. 4, Balintith Zsigmond u. eq. 3, Also János u. eq. 3, Köpeczi Mihály u. eq. 3, Hegyessi András u. eq. 1, főbiró; Költsei István u. eq. 1, vice-ispán; Zöldi Demeter u. eq., szolga, Görögh Miklós u. eq. 1, Illiei Kováts Dávid u. eq. 1, Kováts István u. eq. 1, Székely Sámuel eq. 1, hadat gyűjt; Enyedi István u. eq. 1, Sáfár János u. eq. szolga, Filep Péter u. eq. 1, Berzenczei Márton u. eq. 1, Kádár István u. eq., szolga.

Sárpataki István u. eq. 1, Eölyvesi Dániel u. eq. 1, Szucsaki Ferencz u. eq. 1, Baranyai János u. eq. abs., Rác András u. eq. szolga, Hire István u. eq. 1, Kertész András u. eq. 1, Véczi Kováts István u. eq. 1, Kertész János u. eq. 1 abs., Császár Ferencz u. eq. szolga, Nagy István u. eq. szolga, Bonyhai István u. eq. 1, Lévai János u. eq. 1, Tisza István u. eq. 1, Sáfár Miklós u. eq. 1 abs. papiroscsináló, Gyarmati Miklós u. eq. 1, Bercse György u. eq. 1, Székely Zsigmond u. eq. 1 szolgabiró, Szabó Dániel u. eq. 1, Csiszár Gergely u. eq. 1, Kováts Szász Miklós u. eq. abs., Czapi Zsigmond u. eq. 1, Nagy István Csinádi u. eq. 1, Almási Zsigmond u. eq. 1, szolga, Szabó Bálint u. eq. 1.

Trombitás Péter u. eq. fogva van, Vita Péter u. eq. vécsi porkoláb, Véczi András u. eq. szolga, Szabó Gáspár u. eq. szolga, Lakatos István u. eq. szolga, Kováts János u. eq. 1, Erdélyi István u. eq. 1, Rác Péter u. eq. 1, Rác Tamás u. eq. 1, Posgai István u. eq. 1, szolga, Halász István u. eq. 1, Nemes Vaszil u. eq. 1, Rác András Ideczpataki u. eq. szolga, Tekerő János u. eq. 1, Nagy Gergely u. eq. 1, Nagy János u. eq. 1, Farkas István u. eq. dézmás, Gondos István u. eq. 1, Nagy Boldizsár Péterpataki u. eq. 1, Nagy Miklós Felfalusi u. eq. abs., Nagy Boldizsár Sz.-lváni u. eq. 1, Szabó Mihály Pinári u. eq. 1, Szász János u. eq. szolga, András István u. eq. szolga, Gondos Mihály u. eq. szolga.

Sárosi Mihály u. eq. 1, szolgabiró, Borsodi Miklós u. eq. 1, Rabák Péter u. eq. 1, Szabó András u. eq. szolga, Lőrinczi Gergely u. eq., Sipos János u. eq. beteg, Mera János u. eq. 1, ko-

piátlan, Mera Tamás u. eq. 1, Járai Mihály u. eq. 1, Lázár András u. gyalog, Szakmári Mihály u. eq. 1, Imreh Miklós u. eq. szolga, Kis Kenieres György u. eq. 1, Nagy Kenieres György u. eq. 1, Kenieres Miklós u. gyalogos, rossz készüllettel; Tamási Márton u. eq. 1, Kerestély Péter u. eq. 1, Nagy András u. eq. 1, szolgabíró, Fejér János u. eq. 1, Fejér András u. eq. 1, szolgabíró, Fejér Gergely u. eq. 1, Székely Péter u. eq. 1, Székely Demeter u. eq. 1, Bogáthi Márton u. eq. 1, Dávid Deák u. eq. 1.

Koncza Demeter u. eq. 1, Baczoni András u. eq. 1, Tavaszi György u. eq. 1, szolga, Székeli Márton u. eq. 1, Kis György u. eq. 1, Illyés Márton u. eq. 1, Szakmári István u. eq. 1, Trucza Gábor u. eq. 1, Trucza Demeter u. eq. 1, Hagymás János u. eq. abs., Balogh László u. eq. szolga, Lőrincz Deák u. eq. 1, Szilágy János u. eq. 1, Flore Luka u. eq. 1, Peres György u. eq. 1, udvari szolga, Dán Pál u. eq. 1, Demien Mihály u. eq. abs., Csizmadia István u. eq. 1, Flore Mihály u. eq. abs., Dombrova Prekup u. eq. 1, Pap Mihály Deák u. eq. 1, kapusi, Nagy János Sárpataki u. eq. 1, Bonyhai Zsigmond u. eq. abs., Luczai András u. eq. 1, Kádár Márton u. eq. 1.

Palatkai Pap Farkas u. eq. 1, Pálfi Kristóf u. eq. 1, Barrabási Márton u. eq. 1, Illiás András u. eq. 1, Szakmári Miklós u. eq. 1, Nagy György u. eq. 1, Abodj Péter u. eq. 1, Horváth István u. eq. 1, Medve Mihály u. gyalog, Gyulai István u. gyalog, Tizedes Balázs u. eq. abs., Gorbo Gerbe Pap János u. eq. 1, Gorbo Pap Péter u. eq. 1.

Csáki Istvánné asszonyom eq. 9, Kemény Simonné asszonyom eq. abs, Kemény Péterné asz. eq. abs., Teleki Jánosné asz. abs., Bánffi Kristófné asz. eq. 2, Járai Istvánné asszonyom eq. abs, Bodoni Györgyné asz. eq. abs, Bálintfi Kistófné asz. eq. abs.

Iffj. Biás István.

Báró Apor Péter Lusú Mundija.

Fordította : Szász Ferencz.

(Ötödik közlemény.)

A Kálnoki család.

Mondottam már, hogy az én gyermekeim Kálnoki Borbárától valók; azért hogy e régi familiának se hiányozzék tisztessége, röviden leírom.

E nemes familiát Kálnoki Nemes András alapította. Ez t. i. mikor a dicsőséges I. Lajos királyunk a Kárpátokban vadászattal szórakozott (ifjú korában ugyanis rendkívül élvezetet talált a vadászattban, bizonyítja Bonfinius) s a király egy anyamedvének már-már áldozatául esett, — ez az András a medve elé vetette magát és a dicsőséges királyt a fenevad marczangolásától megmentette. E te-

kintés illetve mélcász családnak ezért adatott címerül a medve; s e címert ma is használja, amint látszik ugyanazon királytól adott nemeslevélből.

Ennek az Andrásnak fia kálnoki Nemes István volt, kinek fia Máté, Mátéé Demeter, ezé András, Andrásé meg Bálint és az elhalt Mihály; előbb a székeiy nemzet institúcióiban is magasztalt e Bálintnak fia: Péter, három székelj széknak, Sepsí, Kézdi és Orbai székek főkirálybírája, Burcsa Klárától való; hogy pedig ez valóban Apor csalábeli, fennebb nézze meg akárki.

E Péternek fiai: Bálint és Tamás. Bálint királyi táblabíró, kinek leánya Druzsi, nemes és nemzetes dersi Petki János erdélyi kancellár leányától, Petki Annától, előbb Kemény János felesége volt, aztán meg Bassa Tamásé. Fia, János szintén kir. táblabíró s egyuttal Sepsí, Kézdi meg Orbai székelj székeknek főkirálybírója, ki merészen szembeszállt a katholikus vallás és kiváltkép a Jézus-társaság ellen hozott törvénynek, amint ez kitűnik az 1606-ik évi protestációból.

Ennek a Jánosnak a fia Károlyi Katalintól, Károlyi Istvánnak, Báthori István lengyel király mezei kapitányának és Bethlen Sárának a leányától: István, kinek fia ismét Béli Annától, Béli Kelemennek, az egész székelj nemzet generalisának s a sírkövére vésett sorok tanúsága szerint: a róm. kath. vallás tüzes harcosának, meg Bánfi Margitnak a leányától: gróf Kálnoki Sámuel. Ez a filozófiát Bécsben, Ausztriában végezte, azután méltóságos gróf Zrinyi Péter horvát bán mellett a politikában és hadtudományban gyakorolta magát s tőle egy szép kardot is kapott ajándékba.

Visszatérve hazájába, mivel kiválósága maga után vonta a mások irigykedését, igen kitűnő tudományos és hadi képzettsége mellett is csak nagynehezen tudott előhaladni. Előbb, mikor Kara-Musztafa nagyvezír Ausztriában Bécsset ostromolta, hogy boldogulhasson, Apafi Mihály fejedelemhez szegődött, hol aztán Sepsí, Kézdi, Orbai s úgyszintén Miklósvár székelj székek helyettes főkapitányának tették. Onnan mikor visszakerült Thököly Imre gróf 1686 ban a haza ellenségeként a maga magyarjaival s tekintélyes számú török csapattal Hunyadra ütött; — ekkor Apafi Mihály erős székelj csapattal a most említett gróf ellen küldötte, ő pedig nemcsak megszalasztotta azt, de háromszáz janicsárt még egy halomba is rakott.

Ugyanabban az esztendőben, mikor az örök emlékezetű Veteráni Frigyes gróf császári tábornok Máramarosba kvartélyozott, mellette az egész ország főhadbiztosi tisztét oly ügyességgel végezte, hogy amíg a nevezett generalis élt, előtte mindig kedves maradt. Ekkor végre annyi szolgálata után Sepsí, Kézdi, Orbai és Miklósvárszék főkirálybírójának tették. 1690-ben azonban, mikor gróf Heiszler Donáth tábornok Töröcsvárnál seregének csekély

száma miatt s nem gyávaságból, — kénytelen volt engedni az előnyomuló Thököly Imre fejedelemnek, ő, hogy királyához hű maradhasson, Brassóba ment, honnan aztán Thököly jóformán erőszakkal magához vonta. De így is hű maradt királyához, mi-helyt az ellenség Veteráni tábornok ellen összpontosította minden erejét. Végre mégis Thököly gyanujába esvén Csiklázárfalván kemény fogságba került s élete már-már a legnagyobb veszélyben forgott, hacsak a hű szolgák el nem fogják bizalmas levelézését. Ezután is élet és halál reménye között ugyanoly sulyos fogság alatt Oláhországba vitték, hol is reménykedve és sóvárogva kilencz hónapig maradt fogva.

Isten kegyelméből végre kiszabadult ebből, de még egy ideig Oláhországban időzött ezután is; egyszer aztán tiikon királya hűsége alá hazaszökött.

Végre 1695-ben az erdélyi rendek kancellár-helyettesnek választották, mely állásban a fenséges Leopold császártól megerősítve Bécsbe költözött; e tisztét 11 évig viselte aztán s oly ügyességgel, hogy amint gróffá avató diplomája bizonyítja, — igen kedvelt embere volt a nevezett császárnak; érdemeiről ugyanis széltében-hosszában áradozik. Hogy dicsérettel viselte azt, onnan is látszik, hogy utolsó éveiben Erdély tanácsosi és kincstartói tisztevel is kitüntette. E tisztségeket azonban már nem foglalhatta el, mivel meghalt Magyarország és Erdély ama zavaros állapotai közepett Bécsben 1706-ban október 6-án, 66 éves korában. Bécs városán kívül temették el a széles lepernyegükről ismeretes augusztinus papoknál. Azt szokta mondani e jó gróf, hogy aki a maga fajtája közül kiakarja emelni családját, az egy fokkal mindig magasabb osztályból vegyen feleséget, így egy fokkal fennebb emelkedik; lennebb száll azonban egy fokkal a magáénál, ki alábbvalót vesz. És e zsinórmértéket úgy szem előtt tartotta Sámuel grófnak figyelme, hogy Erdélyben csaknem az összes fejedelmi családok atyafiságba kerültek vele.

Ennek a Kálnoki Sámuel grófnak Lázár Erzsébet grófnőtől egyetlen fia maradt: Ádám, Csik-, Gyergyó- és Kászon székely székek főkapitánya, ki után nem is került senki a kapitányságba, Isten tudja, vajjon kerül-e valaki valaha utána, — ki is 1719. jul. 1-én hunyt el pestisben. Feleségétől, a görög Mamuka Máriától azonban maradtak fiai; névszererint: Domokos, Antal, Tamás, Pius vagy máskép Sámuel, Ferencz és József; maradtak még leányai is: Jusztina, Katalin és Teréz. Jusztina szerencsétlen férjhezmenetelt csinált branyicskai báró Jósika Zsigmonddal; Katalin a derekabb salini Lamesande grófhoz, a linevilli regimentből való császári kapitányhoz ment; Teréz még hajadon.

Az előb említett Kálnoki Sámuel grófnak leányai voltak nevezett feleségétől: Zsófi, Anna, Borbára, Zsuzsa és Ágnes.

Zsófia férjhez ment boldogfalvi Boldogfalvi Jánoshoz, de még fiatal korában meghalt; hátra maradt leánya szintén Zsófia először zsögödi Mikó Ádámhoz ment s ez magtalanul elhalván, — másodsor Buda Jánosé lett.

Annát magyar-peterdi Lugosi János vette el, kinek maradvái Lugosi László és Zsigmond; leánya pedig Erzsébet, férjezett gróf Konspurg Pálné.

Borbára altorjai báró Apor Péterhez ment, kinek gyermekeit előbb már többször megneveztem.

Zsuzsánna apáca lett s belépett a pozsonyi klostomba, aztán Budára, majd Pestre került.

Ágnes a nápolyi Ferrati Bertalan olasz grófhhoz ment s fiai Mátvás és Mihály.

Mondottam aztár, hogy Kálnoki Péternek második fia Tamás volt. Ennek a Tamásnak fia Benedek; Benedek fiai: Mihály, László és János. Mihály gyermekei pedig Domokos Katalintól: Bálint, Péter, Mihály, Tamás, a többi meghalt; e Tamás fiai: Mihály és János, kiknek maradváiról a Nyujtödi familia leszármázásánál fogunk bővebben látni.

Benedeknek második fia mint emlitém László volt, kinek fia Farkas, kir. táblabíró; ezé meg József, kinek lánya, Teréz Kendeffi László felesége. Az imént említett Kálnoki Farkas leánya pedig Éva volt, ki férjhez ment a felső-liborai báró Farnetin Józsefhez. Benedek harmadik fia János Apor Katalint vette feleségül, de elhalt; felesége, amint a feliratról látszik, a feltorjai templomban nyugszik.

A Tomori család végtisztessége.

Mivel előbb látta már az olvasó, hogy ez az egyszerű Apor család a maga származását Tomori Lőrinczczel is egybeköti, — kinek nemes familiája utoljára Tomori Annával, előbb Cseffi István, azután Hatvani Zsigmond feleségével halt ki — hálátlan volnék azért, ha e familiának legalább emlékét nem jegyezném fel a maradvák számára.

Ismeretes a történelemből Tomori Pál, az egyházi törvény értelmében egyesített kalocsai és bácsi egyházak érseke és szeveriai vagy szirmiumi bán, kit némely írók a szerencsétlen s a magyaroktól eléggé soha nem siratható mohácsi vész okozójának tartanak, mások meg mentik. S igazán is. Mert olvassa csak a kedves olvasó II. Lajos dekrétumait, forgassa a történelmet s vizsgálja a II. Lajos uralkodása alatti viszonyokat — látni fogja, hogy nemcsak Erdélyben, Szebenben hangzott vészesen az eislebeni doktor¹ trombitája,

¹ Agricola János német theologus, eredetileg Schmitter, kit szüülőhelye (Eisleben) után Magister Islebiusnak neveztek. Szüil. 1492. † 1566. szept. 22.

— amint az kitünik ugyancsak II. Lajosnak a szebeniekhez intézett intő leveléből, — hanem mintha egész Magyarországon hadat üzentek volna a mi Nagyszonyunk s régi nagy Pátronánk, Mária ellen, ahogy ez látszik szintén II. Lajosnak dekrétumaiból s az 1523. évi budai országgyűlés törvényeinek 54. artikulusából.

Vajha a jó Lajos király ne csak e törvényt szentesítette volna, hanem követte volna Magyarország dicső királyát, Corvin Mátyást, apjának elődjét, — kitől amikor Huss Jánosnak követői kihallgatást kértek és nyertek, hogy Isten igéjét (amint ők mondták) szabadjon Magyarországon hirdetniök, — a király megkérdezte, hogy vajjon a mag, melyet hinteni akarnak hasonló-e ahhoz, amelyet Szent István, Szent László és a többiek vetettek? s mikor azok azt felelték, hogy még tisztább annál, a király így szólt: „Ha tisztább, úgy bizonyára ki fog kelni“ s Budán kívül rögtön eltemette őket könyvekkel elevenen; aminek aztán az lett következménye, hogy a dicső Mátyás uralkodása alatt nem merészelték többé Magyarországot hasonló fajtájú emberek felbolygatni. A magyarországi hitszakadásról így írt Florimundus Remundus. S bizony mondom, ha Lajos követte volna ezt a királyt, sohasem érte volna annyi csapás Magyarországot, mint a mennyi érte. Innen van, hogy hűtlenek lettünk atyánknak, első apostoli királyunknak, Szent Istvánnak hagyományához, s nem követtük dekrétuma I. fej. 1. 2. 3. cikkelyéi, sem végrendeletének hagyakozását, melyben azt hagyja, hogy az ő nagy Patronáját, Máriát, az ő Magyarországn az összes maradék tiszteletben tartsa mindig. Ne csudálkozzunk azért, ha beteljesedett az, amit Szent Imrével ugyanazon dekrétum bevezetésének elején mindnyájunknak megjövendőt. Második tanulság, hogy a haragvó Isten büntetésének vegyük ezt; aki ugyanis nem tiszteli az anyát, meggyalazza a fiut, az Úrral szemben sincs annak jó szándéka. Harmadszor: a szent király halála után úgy látszik, mintha elérkezett volna Magyarország végzetes sorsa. Igen, mert II. Ulászló alatt a hadtudomány lassanként aláhanyatlott, a főurak szabadsága megnőtt, a pornép elnyomatása pedig diadalmaskodott, úgy hogy ha igazságos lélekkel vizsgáljuk azt a kort, II. Lajos gyászos korát csakugyan végső csapásnak tekinthetjük. Tehát az említett okok számlájára kell felírni a mohácsi vést, melyet még a siralmak özönével sem lehet eléggé enyhíteni — s nem Tomorinak, kit minden kibuvó ok felhozása után, akarata ellenére választottak fővezérnek; különben ő, ahogy mindenki elismeri, — nagyon vallásos, tiszta és szentéletű férfi volt s a hadviselésben is a legjártasabb. Hisz az előző esztendőben úgy tönkretette a török sereget, hogy akik megvitték a vész hírét, egyiknek sem kegyelmezett.

Róla egyébként némely írók azt írják, hogy alacsony sorsból származott; de azok bizonyára nem ismerték familiáját. Ez ok miatt,

hogy miféle familiából s hogy mely családok származtak e régi familiából, röviden leirtam, ahogy a károlyfehérvári és kolozsmonostori káptalan irataiból tudtam. E nemes familiát noha II. Ulászló előtti időből levezetni nem tudom, mégis úgy csak II. Ulászlónak Budán, az Úr 1514-ik esztendőjében boldog Borbára ünnepén Tomori István számára adott új adományleveléből világosan látszik, hogy Csúcs, Galacz, Gabod, Gezse és Kövesd már Ulászló előtt is e mélcás familia birtokában volt. Ez adománylevelben ugyanis világosan áll: hogy adománylevelük és más szükségességük okmányaik már annakelőtte voltak, de a parasztok és gazok megesett felkeléseik alkalmával többi jószágaik között ezeket is kirabolták és elpusztították. Ebből tisztán látszik hát, hogy a Tomoriak már Ulászló előtt bírták az előbb említett birtokokat.

Hanem térjünk már a tárgyra. Előbb szoltam már Tomori Pálról, kinek apja Tomori Istvánnak volt a nagybátyja és Pesten lakott. Maga Tomori István erdélyi alvajda és a székelyek alispánja volt s Tökösnek is, Nagynak is írják. Neki két édes öcsce volt: István világi, Zsigmond pedig egyházi rendbe való; az első az ó budai fürdők őre, ez pedig Erdélyben fehérvári kanonok és a fenséges Mátyás király titkára volt; ezek meghaltak. Ez Istvánnak azonban 6 gyermeke maradt: Katalin, Margit, György, Egyed, Balázs és Demeter szucsáki előnévvel mind s Mike Helena törvényes feleségétől. ~~Csalókent~~ Törvényest mondottam, mert az első, Majláth Margitot törvénytelenül bírta.

Demeternek ezek voltak a gyermekei: János, Miklós, Pál, István és Mihály; továbbá Erzsébet és Anna leányai.

Miklós 1530-ban I. Zápolya János király mellett mikor I. Ferdinánd császár őket körülzárva Budát ostromolta, hűségesen kitartott, amiért királya neki adományozta Fejérd községet és az adománylevelében hűségéről meg hűséges szolgálatairól bőven is megemlékezik János király, kinek nagyon kedvelt embere volt. Budán is halt meg királya mellett. Ő az első alapítója a kövesdi templomnak s neve és címere még ma is látható a szentély felett.

Ennek a Miklósnak fia Lőrincz volt, kinek leányai Petronella és Anna. Anna, mint fennebb említettem, előbb noszolyi Cseffei István felesége, azután meg Hatvani Zsigmondé; Petronella pedig, amint már többször mondottam, először bodoki Mikó Miklósné, azután nyujtódí Imecs Istvánné volt. Az ő leánya Judit, ennek meg fia Apor János, akiről fiu és leánytestvéreivel együtt már fennebb szoltam. Ez Apor János fia Péter báró, Péter bárónak fiai pedig: József, László és János; leányai meg Zsuzsa és Anna. Zsuzsa, amint már nem egyszer megírtam, Haller János grófnak lett a felesége, de magtalanul halt el.

Ezek után azok kedvéért, akik örömüket lelik az elődök vérében, röviden leirom, hány nemzeti familia lépett atyafiságba a Tomori familiával.

Tomori István alvajdának tehát első s legnagyobbik leánya Katalin volt, kí Décsei Pálhoz ment férjhez, de meghalt.

A második Margit, kit csapói Baládfi Ferencz vett el; ennek leánya Sára, Baranyi Péter felesége lett. Ezek leánya ismét Erzsébet, Mohai Jánosné, kinek fiai: a korán elhalt Farkas, továbbá László és János. Az említett Tomori Margit fiai pedig: Baládfi Mihály és Zsigmond.

Mihálynak leányai: *első* Magdolna, Tétei Lőrincz felesége, ennek fia: Tétei Boldizsár. *Második* leánya Füzi János felesége, nevére azonban nem tudtam rájönni; több gyermeke maradt tőle, de nevét ezeknek sem tudom megmondani.

Baládfi Zsigmond leánya, Margit Váradai János felesége lett, kinek gyermekei: Zsigmond, István és Gábor.

Tomori István harmadik gyermekét Györgynek hívták; ennek fia ismét György, ezé meg Cseh Annától: István, kinek leánya Anna, előbb Viczei Fábian felesége, azután meg Komáromi Andrásé. Ez ifjabb Tomori Istvának a fia: János, de mindnyájan elhaltak.

Az említett idősb Tomori Györgynek leánya, Klára, Siger Farkasnak a felesége; ennek leánya, Anna fiádfalvi Geréb Györgyné, kinek fia Geréb András kapitány, hanem ez meghalt; leánya pedig Geréb Anna, Ugron Pál felesége. Ennek fia János, kinek gyermekei: Ferencz, Ilona, Borbára, Zsófi és Dániel.

Szintén Geréb Annának a gyermekei: Ugron András, Tamás, — de ez meghalt, — István, Mihály és Erzsébet, Horváth Jánosnak (egykor Csucs község birtokosának) a felesége; fiaik: Mózes és Dániel.

Az említett István alvajdának második fia Egyed, harmadik Baláz, azonban mindkettő elhalt. Negyedik fia szucsáki Tomori Demeter, kinek gyermekei: Miklós, Pál, István, Mihály, Erzsébet és Anna. A Miklós genealogiáját levezettem fennebb a Tomori Lőrincz és Petronellájéval; a többinek maradvait azonban a Pálén és Erzsébetén kívül nem tudtam megkapni. E Páltól leszármazott familiák a következők: a Bercsényi Miklós grófé, a gyalakuti Lázár Jánosé, továbbá a Ficsor és kövesdi Szarka család.

Erzsébet először Cseh Györgyhöz ment volt s e férjétől Anna leánya, Sarló András felesége; másodszer Ugocsi István vette el, kinek fia Tamás, ezé meg Ugocsi Demeter, ez azonban elhalt.

Tomori Lőrincznek a nagybátyja Tomori Kristóf volt, kinek felesége Kozárvári Zsófia: ennek leánya Margit, Baládfi Kristófné, kinek a lánya ismét Baládfi Borbára, Pekri Gábor felesége; ennek fia kutyfalvi Pekri Ferencz, Erdélyben Fehérmegye főispánja.

Bocsássanak meg nekem ezek után a rokon mélcás familiák, ha genealogiájukat egészen a legujabb korig levezetni nem tudtam; hiteles irataik ugyanis nincsenek a kezeim között; hanem ezekből már minden egyes levezetheti könnyen önmagáig.

Ne enyésszék el azonban Tomori Balázsnak, Temesvár vitéz védője: a hős Losonczi István fegyverhordozójának dicső emléke se. E kiváló derék ifjút ugyanis, mielőtt a hitszegő töröktől körülvett Losonczi István fején megsebezve s oldalán átverve félholtan elesett s Achmed basa lefejeztette volna, urának szemeláttára lovastól együtt levágták. Így írja le ezt Csernovics Ferencz jezsuita pap Propugnaculum Reipublicae Christianae című munkájának II. fejt. 3. pontjában.

Báró Apor József, János, László és Anna szüleinek: báró Apor Péter és Kálnoki Borbára grófnő közös vére utján rokon familiák; továbbá báró Apor Péter ágán azok, kikről fennebb még nem szóltam.

Hogy maradváim teljesen ismerjék a család rokonságát, jónak láttam röviden leírni mindent — már a mennyire én is utána járhattam — mind a magam, mind anyjuk, Kálnoki Borbára részéről. Így itt legalább negyedizig, sőt valamivel tovább kapja az olvasó.

E familiába tehát a családok ilyen formán jutottak bele: A nyujtói Donáth familia Donáth Ilonával, Imecs Mátyás feleségével; ezek fia Imecs István, lányuk pedig Imecs Borbára.

Imecs Istvánnak Tomori Petronellától való gyermekeit már fennebb részletesen leírtam.

Imecs Borbára zabolai Mikes Zsigmondhoz ment férjhez, ki Rákóczi György fejedelem tanácsosa és főlovászmestere volt. Ettől aztán több gyermeke született, kiket másutt fogok leírni. Most, mivel a legtöbb elhalt, a többiről nem szólok, csak Mikes Mihályról, az egész ország generalisáról, ki politikai és katonai kiképzését Velence köztársaságban szerezte.

Imecs Borbárának életben maradt fia még Mikes Kelemen, Apafi fejedelem tanácsosa, a rendek elnöke, főjegyző, előbb pedig Sepsí, Kézdi, Orbai és Miklósvár székely székek főkapitánya, az erdélyi Fehérmegye főispánja s a nemes székely nemzet fővezére. Ennek fia feleségétől, Kálnoki Zsuzsánától Mikes Mihály gróf, ki előbb nemes Szolnok vármegyének főispánja s egyuttal Kézdi, Sepsí, Orbai és Miklósvár székely székeknek főkapitánya volt, majd az erdélyi kir. gubernium titkos tanácsosa. Az ő fiai Bethlen Druzsiana grófnőtől Mikes Ferencz és István grófok.

E Ferencz fia gróf Eszterházi Katalintól: Antal, leánya meg Mária. István Petki Rózát, Petki Dávid gróf leányát vette feleségül s az ő gyermekük: Mihály.

Az említett Imecs Borbára első leánya, Anna, Székely Istvánhoz ment férjhez, kinek leánya Székely Éva. Ezt sepsiszentiványi Henter Mihály vette s fiaik: Elek, Kelemen (az ő fia: Mihály), továbbá Dávid és János; e János leánya: Mária.

A szóban levő Székely Éva leányai ezek voltak: az első, Klára, csicsókereszturi Torma Sámuel felesége; a második Krisztina, uzoni Beldi Kelemenné.

Imecs Borbárának második leánya Ilona volt és somogyomi Tordai Jánoshoz ment férjhez. Ennek fia ismét János, kinek fiai: a magtalanul elhalt Miklós, továbbá Ferencz. Ferencznek fiai: Tordai Ferencz és János; lányai meg: először Mária, kit Száva Péter vett el; ennek fia szintén Száva Péter.

Ugyanannak a Tordai Jánosnak második leánya Borbára; ez makfalvi Dósa Mihályhoz ment feleségül, kinek fia újra Dósa Mihály.

Az ifjabb Tordai János leányai ezek: első Krisztina, Miske Imre felesége; második Mária, harmadik Anna, negyedik Klára, mind eladók még.

A bodoki Mikó Miklós ágán kerültek e familiába: először a hidvégi Nemes familia, még pedig épen az ő lányával, Nemes János anyjával. Ez a Nemes János Apafi fejedelem tanácsosa volt s azonkívül Sepsi, Kézdi, Orbai és Miklósvár székely székek főkapitánya. Két felesége volt neki, a másodikról azonban majd másutt szólok. Első feleségétől való fiai: János, Gábor és György, de ezek Gábor kivételével mind elhaltak. E Gábor leányai voltak: Zsuzsika, Eperjesi Mihály felesége és Krisztina, férjezett tinkovai Macskási Ferenczné.

Jegyezze meg ezután az olvasó, hogy e két mélcás familia: a Mikó és Nemes, nemes volt már 1474-ben, amint ez világosan látszik a káptalanból kivett levelekből, hol is említés történik Mikó Lőrinczről és hidvégi Nemes Mihályról.

Szintén az előbbi Mikó Miklós Erzsébet leányával, ürmösi Maurer Mihály feleségével kerültek a familiába: Maurer Ferencz, Gábor, István s úgyszintén József is; Anna leányával pedig, Daczó Péter feleségével, Daczó László és János; ezek azonban elhaltak.

Ugyancsak e Mikó Miklósnak harmadik leánya, Ilona, férjezett Székely Bálintné útján kerültek atyafiságba kilyéni Székely Boldizsár, Ferencz, Mihály és Miklós. Boldizsár fia László, Ferenczé Mihály, az idősebb Mihályé pedig Elek; Miklós azonban férfi ágon kihalt.

Belépett a familiába marosjárai Baranyai Ferencz is, ki Mihálynak volt fia Boér Petronellától, kövesdi idősb Boér Ferencznek a leányától; e Boérról szólottam már a Báthori familia leszármazásánál.

Atyafiságba került továbbá a Vajna familia Vajna Katalinnal, Apor János feleségével, ki pávai Vajna Gábornak volt a leánya (a Vajna családról lásd Bethlen Jánosnál a 78. l.); ugyszintén a Czirjái familia is, Czirjái Ilona, Vajna Gáborné jussán. E familia birta egykor az egész Damokossalvát, de amint a Czirjái familia kihalt férfi ágon, ugy e falunak is csak a neve maradt fenn. Lásd fennebb a székely nemzet konstituczióiban 1506-ból.

Apor Péternek, Apor Sándor testvérének ágán még a következő familiák kerültek összeköttetésbe: Apor Péternek a leánya tehát Margit volt s ez Réti Istvánhoz ment férjhez. Ennek két leánya volt. Az első, Anna, ki Turi Istvánné lett s a fiát Ferencznek hívták. E Ferencznek fia Kálnoki Annától, Kálnoki Farkas testvérétől: László. Lászlónak fiai Imecs Annától: Turi Ferencz, László és Sándor.

A most említett Réti Anna másodszor Mihálcz Mihályhoz ment feleségül s fiuk Miklós volt; ennek fiai meg Sándor Borbárától: Mihálcz Mihály, István, Péter és Balázs. E Mihály fiai Mikó Évától ismét: Mihálcz Ferencz, Elek meg szintén Mihály; leánya pedig: Ilona.

Erről a Mihálcz familiáról különben említést tesz Timon Sámuel Jézustársaságbeli pap is I. Károly magyar király idejéből, 1326-ból, *Synopsis chronologiae Hungariae* című munkájában.

Réti Istvánnak második leánya Katalin volt s Tompa Miklós vette el, kinek fia szintén Miklós. E Miklós fiai: Gáspár, kit a tatárok öltek meg 1690-ben, továbbá Miklós, János. Ennek a Miklósnak fiai ismét: Gáspár, István és László. A Tompa János fia megint János. Egyébként e Tompa familiáról említést tesz néhányszor Istvánfi.

Tompa Miklósnak Réti Katalintól való leánya, Ilona Ugron Ferencz kir. táblabírónak volt a felesége; gyermekeik: András, Tamás és János. Ez Andrásnak a fia Ferencz, Tamás pedig nőtlén maradt; János fiai meg: János, István, József és András. Tompa Ilonának Ugron Ferencztől még leányai is voltak: első Zsófia, ki először Bánlfi Györgynek volt a felesége. E férjétől született Erzsébet leánya, úrmösi Maurer Istvánnak a hitestársa. Ennek a Maurer Istvánnak a fia Ferencz; leányai pedig: Maurer Borbára, Zsuzsika, Anna és Juliska.

Az imént tárgyalt Ugron Zsofi másodszor kövesdi Sarmasági Ferenczhez ment, kitől Sarmasági Krisztina leánya született. Ez előbb Henter Ádámnak lett a felesége s fiuk szintén Henter Ádám; másodszor Kálnoki Mihály vette el, kinek gyermekeit másutt írtam le.

Tompa Ilonának második leánya, Anna, csicsókereszturi Torma György felesége; ennek leányai: első Mária, férjezett Nógrádi Miklósné; második Ilona, Rác Péterné; harmadik Klára, Henter László felesége; negyedik Katalin, a Génuából származó s jelenleg Ilyefalván lakó Bialis Ferencz hitvese. — Ugyancsak e Tompa Ilonának harmadik leánya, Borbára, hidvégi Nemes Mátyásnak volt a felesége, ennek meg fiai: Ádám és György.

Kálnoki Borbára vére útján rokon familiák.

Gyermekeim anyjának, Kálnoki Borbárának ágán is kerültek rokonságba e famillival és pedig Kálnoki Sámuel gróf édes testvéreivel, Katalinnal és Zsuzsikával.

Katalin ugyanis először báró Kún Istvánhoz ment férjhez, Rosály vár örökös urához; ez azonban magtalanul halt el. Másodszor keresztszegi gróf Csáki László csász. és kir. generális vette el. Tőle való gyermekei: Gábor, István és Miklós. Miklós magtalanul halt el; Gábornak leánya Gyulafi Zsófika bárónőtől Zsuzsika, ki szárhegyi gróf Lázár Ferencznek volt a második felesége. Az előbbi Csáki István gróf fiai: Zsigmond és Imre.

Kálnoki Zsuzsika zabolai Mikes Kelemenhez ment nőül, ezek maradvait azonban fennebb már leírtam.

Béldi Anna jussán, Béldi Pálnak egész Erdély generálisának, a másutt leírt Béldi Kelemen fiának édes testvére jussán atyafiságba került az egész Béldi familia. Béldi Zsuzsikával, Béldi Pál leányával s hadadi liber báró Vesselényi Pál feleségével aztán első-sorban: liber báró Vesselényi István, ki a cs. és kir. erdélyi gubernium titkos tanácsosa, a rendek elnöke, s nemes Szolnok vármegye főispánja volt. Ennek fiai Bánffi Katalin grófnőtől, az erdélyi gubernator leányától: Ferencz és István; leányai pedig: első Mária, branyicskai liber báró Jósika Mózes felesége; második leánya Zsuzsika, szentbirodalmi gróf Teleki Adámné.

Béldi Katalinnal, Béldi Anna édes testvérevel ismét ennek férje, nagymégyeri Keresztesi Ferencz jut e családba, kinek fia Sámuel, ezé meg Ferencz, ezek azonban elhaltak. E Béldi Katalinnak Keresztesi Ferencztől leányai is voltak, névszerint: Judit, Nemes Tamás felesége: fiuk szintén Tamás, Tamásé pedig hidvégi Nemes Ferencz. Ugyanő másodszor Maksai Mihályhoz ment feleségül; ennek leánya Borbára, Balog Zsigmondné; ezeknek fiai: Balog József, Ádám és Dávid. Ez a Béldi Katalin harmadszor Kálnoki Farkashoz ment, kinek fia József, leánya meg Éva; Józsefnek leánya Teréz, Kendeffi László felesége. A most említett Kálnoki Farkas Éva leánya friauli liber báró Farnetin József császári századoshoz ment férjhez.

Keresztesi Ferencznek Béldi Katalintól való leányai még: Zsuzsika, Szilvási Péterné, Katalin, Váradí István felesége, s ugyancsak az ő leányuk Erzsébet, Nádudvari István hitvese.

Béldi Annának második édes testvére Béldi Judit, vargyasi Daniel Ferenczné; e Danielnek gyermekei Kemény Zsófikától, Kemény Péter leányától következők: Daniel Mihály, Ferencz, Péter és István Mihály a Rákóczi forradalom alatt a kolozsvári csatában elesett; az ő fia: Kún Zsófitól, osdolai Kún Miklós leányától: István.

Az imént tárgyalt idősebb Kún István leányai ismét ezek

voltak: Judit, Klára és Zsuzsika; Judit losonczy Bánffy Lászlónak lett a felesége s fiaik: Ferencz és Boldizsár.

Klárát homorodszentmártoni Biró Sámuel vette el s az ő gyermekeik: Sámuel, László és Klára.

Zsuzsika Petrichevich Horvát Boldizsárhoz ment férjhez, de gyermektelen halt el.

Daniel Ferencznek felesége Suki Sára volt s tőle való fiai: Ferencz, György és László; leányai pedig: Klára és Judit.

Daniel Péternek meg Sárosi Ilonától, Sárosi János, kir. guberniumi tanácsos, országos főjegyző leányától való gyermekei: Zsófia, (ez 1729-ben férjhez ment Haller József grófhhoz, kinek ő már harmadik felesége volt.), továbbá Anna, Juliska és Krisztina.

Vége Daniel Istvánnak Pekri Polikszéna grófnőtől, Pekri Lőrincz grófnak, az erdélyi Fehérmegye főispánjának és Udvarhelyszék főkapitányának a leányától a fiai: Lajos és István; lánya meg Pólika.

Szakirodalom.

Gömör-Kishont vármegye nemes családai.

(Irta *Forgon Mihály dr.* Kolozsvárt, 1909. Nyomatott Gámán J. örököse könyvsajtóján. Két kötet. 8°. Ara 12 korona.)

Családtörténeti munkák értékét az határozza meg, hogy mennyire vannak magának az általános történetírásnak hasznára. Feladata, hogy a történelem szereplő alakjait élesebb megvilágításba helyezze. A jól megírt családtani munka nemcsak a fát mutatja, melyen hőse termett, de beavat a hagyományokba is, mely azt nevelte. Egy és ugyanazon törzs hajtásai között mindig találunk közös vonásokat. Egészséges családi traditio mindig hasznos gyümölcsöt hoz. Satnya nemzedék nem nagynevű ősei nyomdokán halad. Szakitott a traditioval. Viszont alantas eszmekör nem termel jellemeit.

Ebből a szempontból ítélve igen érdekes képet nyújtanak Gömör-megye családai, külön-külön és együttvéve. Forgon Mihály munkáján mindvégig meglátszik a komoly törekvés. Ebből következőleg az eredmény is jóval súlyosabb az átlagosnál. Ennek elismerésével veszem magamnak a jogot, hogy munkáját szigorúbb megítélés tárgyává tegyem.

Forrástanulmányaiiban a közvetlen levéltári adatoknak adott elsőbbséget. Irodalmi ismerete elég bő s így érthetetlen, hogy a *Történelmi Tár*, *Századok* és a *Turul* közleményeit szinte következetesen mellőzi. Ezek fölhasználásával sokkal becesebb képet adhatt volna a vármegye multjáról. Ennek a vármegyének a multjáról, melyben 47 család története nyulik vissza az Árpádok koráig! A hol az Akos, Ajtony, Balog, Hunt-Pázmán, Pók, Rátót nemzetségek tagjai adnak országos fontosságot a megyei életnek.

Szereplésük a tatárjárás korában kezdődik. Az Ákos nembeli Szár Detre a muhi csatában kétszer tör csapatával a tatárok soraiba s csak akkor hátrál meg, mikor kísérői már mind elhullottak. A király menekülését a Fáyak őse: Dov és Barnabás teszik lehetővé. Mikor IV. Béla alól már több fő kidült, saját lovaikat adják oda. A bujdosó király csekély számú kíséretében találjuk Szár Detrét. Elkíséri urát Ausztriába, majd Dalmáciába. Idehaza pedig, az elárvult hazában a tatár hordák ellen tovább küzd Bagomér vezér, a Szentiványiak őse. IV. Béla 1243-ban valamennyijüket gazdagon jutalmazza. Az Ákos nembeliek ekkor kapják a pelsőczy és berzétei uradalmakat, továbbá a gömöri várhoz tartozó falukat; a Fáyak Fáj-földét és a Pók nembeliek Simonyit.

Az Att fiak és Zách Felicián Csák Máté oldalán küzdenek Károly király ellen. Ugyanazon Zách Felicián, a ki 1330-ban a királyi család elleni merényletre ragadtatja magát. De a megye szülötte Méhi János is, a ki fölfogja a királyfiakra mért halálos csapást. Ezért kapja adományba (1332.) a Zách-nemzetség nódrádmegyei jószágait. 1346-tól Gömör, Nógrád és Csongrádmegyék főispánja.

Bazarába havasalföldi vajda elleni hadjáratban Széchy Dezső szerez nevének dicsfényt. Hősi önfeláldozással saját élete árán menti meg a királyt.

E kor szereplő tagjainak nevével sűrűn találkozunk. Harkácsi István (1345—48) kalocsai érsek, Széchy Miklós (1347) horvát-szlavon bán, Csetneki György (1350.) kir. főasztalnok és gömöri főispán, Harkácsi Miklós (1373—76.) csanádi püspök, Bebek Imre (1379—82.) horvát és dalmát bán, később országbíró és erdélyi vajda, Széchy Miklós (1385.) nádor, Bebek Detre (1392—1401.) nádor, Jolsvai Lesták (1394.) kir. főajtónálló, majd nádor, Bebek János (1401.) kir. főlovászmester, majd főtárnokmester, Széchy Miklós (1409.) szintén főtárnokmester, Jolsvai Miklós (1419.) váci püspök, Bebek Péter (1424.) székely ispán, Boisdod főispánja és tárnokmester, Széchy Tamás (1439.) komáromi főispán és kincstárnok, Feledi János (1440.) vajda és bán, Bebek Imre (1448.) erdélyi vajda, a ki a rigómezei ütközetben esik el, Széchy Dénes (1453.) esztergomi bibornok-érsek, Derencsényi Imre (1490.) Tata és Komárom várak kapitánya, kir. altárnokmester, végül horvát- és dalmátországi bán, Bornemissza János (1500.) kir. kincstárnok, Dancs Demeter (1518.) kir. főasztalnok helyettes stb.

A mohácsi vész idején Bebek Imre Lajos király titkára, Putnoky Imre főpohárnok-mester, Kubinyi Dániel a lipitói nemesség kapitánya és Széchy Tamás vasmegyei főispán. E két utóbbi a király oldalán ontja ki véréit.

Bebek Ferencz felsőmagyarországi főkapitány. Gömörmegye örökös főispánja, 1537-ben Ferdinánd király mellett harcol, később a Szapolyaiakhoz pártol s a szultán János Zsigmond gyámjává s az ország kormányzójává nevezi ki.

Szelezcky Tamás (1560.) nádor, Náprágyi Demeter (1559—1619.) kalocsai érsek, Losonczy István († 1552.) a temesvári hős és Balassa Imre († 1550.) erdélyi vajda, mind olyan nevek, melyek lekötik teljes érdeklődésünket.

Rendkívül érdekes egyéniség Basó Mátyás, a Szapolyai-ház kiváló hadvezére, murányi várkapitány, a ki 1549-ben vérpadon fejezte be kalandos életét.

A XVI. sz. végén a következő érdekesebb egyéniségekkel találkozunk: Bornemissza Gergely (1573.) nagyváradai püspök, Andrassy Péter Krasznahorka kapitánya, a ki 1578 körül Rudolf királynak mint hadvezér tesz kitünő szolgálatokat; 1587-ben saját csapataival vesz részt a lengyel hadjáratban. Szuhay István (1586—1607.) egri püspök, majd kalocsai érsek, Széchy Tamás (1588.) szendrői főkapitány, kir. főasztalnok és végül Török Bálint (1598.) szendrői, majd egri várkapitány.

A XVIII. sz. eseményeinek szereplői közül említem Bornemissza Jánost, aki 1605-ben mint Bocskay hadvezére vivja Tokajt, Koháry Péter (1627.) kir. személynököt, Bornemissza Jánost (1634.) Szendrő vára kapitányát, Bethlen Gábor kiváló hivat, Wesselényi Ferencz nádot, (1644.) a magyar elgületlenek fejét.

Thököly kurucz táborában találjuk Bodnár Györgyöt, a ki Szendrő várában vitézkedik, Farkas Fábiant a putnoki várkapitányt és Szuhay Mátyást a híres hadvezért.

Budavá visszafoglalása alkalmával Koháry Farkas vezet i ostromra a honti és nógrádi nemeseket.

II. Rákóczy Ferencz udvarában Jánoky Zsigmond kancellár, Szentiványi János testőrezredes, Giczey Zsigmond főlovászmester, Török András udvari kapitány. A harczmezőn küzdenek a szabadsáért Andrassy György, Pál és Miklós, Orlay Miklós és Tornaallyai Ferencz, Murány védelmezője mint tábornokok, Rétey János lovasrezredes, végül Rétey György gyalogrezredes.

A XVIII. sz. folyamán tünnek föl: Fay István (1706—1709.) Murányvár kapitánya, Koháry István (1714.) országbíró, Koháry András lovassági tábornok, aki 1733-ban, maga költségén állított egy egész ezredet, Szentiványi Ferencz (1731—1823.) országbíró és Laczkovics János a Martinovics-féle összeesküvés egyik feje, akit e miatt 1795-ben lefejeztettek.

Koháry Ferencz főkancellár, az aranygyapjas rend vitéze 1815-ben hercegi koronát szerez. Érdemes ember Beélik József (1823—47.) szepesi püspök. Ragályi család egy időben ad két országos szereplésű tagot, Abrahám (1833.) Ugocsa administratora és Tamás (1841.) alnádor. Gr. Andrassy György Széchenyi István reform. törekvéseinek támogatója.

Az 1848—49-ki eseményekben a megyének nincsen szerepe, mindössze Lenkey János derék honvédtábornok nevével találkozunk.

Külön kívánom kiemelni azokat, akik az irodalom terén tették emlékezetessé nevükei. A megye szülőite Balassa Bálint a XVIII. sz. kimagasló lírikusa, Foris Ferencz (1648—1718.), Koháry István, Szathmáry Király Adám (1692—1752.) s akit legelőbb kellett volna említenem: Gyöngyössy István.

Bodó Mátyás (1715.) a Jurisprudentia szerzője, Hatvani István debreczeni professor. a „magyar Faust.“ Komáromi János (1705.), Lenkey Zsigmond (1795—1840.)

Végül Balassa és Gyöngyössy mellett méltó helyet foglal e sorban Tompa Mihály a bánatok dalnoka.

A nevek egész sorozatát kellett fölvonultassam, hogy rámutathassak arra az érdekes anyagra, ami egy vármegye családainak keretében mutatkozik. Ezt az anyagot, Forgon Mihály ha teljesen ki nem is merítette, de bátran elmondhatjuk, hogy becsületesen felhasználta. Munkájának súlypontja a XVIII. századot megelőző időkre esik. Az újabb kor szereplő egyéniségeit csak futólag említi, a ma élő tagokat csak hivatali állásuk szerint. Már ebből is megítélhető, hogy nem esik abba az általános hihába, mely a ma élő nemzedéket tömjénező dicséretkebe fullad.

Ámde vannak a munkának hibái is, amit el nem hallgathatunk épp a szerző érdekében. A családfák pontos felépítésére nem fordított elegendő gondot. Főleg chronológiája hézagos. Az időkorról tájékoztató évszámot csak itt ott lelszórva találunk. Majd minden esetben a szöveghez kell fordulnunk, ha a táblázaton szereplő tag időkoráról óhajtunk tájékozást szerezni. E tekintetben néha a szöveg is cserben hagy s tájékozás nélkül kell a könyvet kezünkben letennünk. Egész sorozatát találtam oly családfáknak, amelyen egyetlen évszám sem ad utbaigazítást: Bakó (horkai), Bihari, Borbás, Dapsy, Eszenyi, Farkas, Fialka, Fodor (abafalvi), Holló, Kálmán, Káposztás, Kasza (felsőszuhai), Kende, Kisfaludy, Koós, Lakatos (nyüvedei), Lenkey (sajólenkei), Losonczy (susai), Madarász, Okolicsányi, Rozinay, Sütő, Terhes, Vad és Zabári.

Legkevésbé sikerült a munka heraldikai része. A szerző heraldikai tudása még fogyatékos, a meghatározásokban többnyire ingadozó. A czimerrajzok túlnyomó részét a vármegye monographiájából kölcsönözte. Ezek pedig sajnos, nem felelnek meg a mai kívánalmaknak. Alig találunk közöttük hibátlant.

Példának elég lesz egy párat felsorolni. A *Bakos* család czimerképe ezüst mezőbe van helyezve, deczára, hogy a leírás ezt kéknek jelzi. A sisakdísz hátat fordít. A takarók színjelzéstelenek. Ez esetben forrásul Csoma József Magy. Nemzetségi czimerek cs. munkáját jelöli meg a szerző. Ezen forrás alapján azonban teljesen indokolatlan a czimer állatnak balra fordítása. A *Bátky* család sisakdisze vörös-ruhás férfit ábrázol, a szöveg azonban pánczélos vitézt mond. A takarók itt is színjelzéstelenek. A *Bihary* család czimerének

mind a négy mezeje kéket ábrázól, de a szöveg erre a rendkívüli esetre rá nem mutat. A *Dancs* család czimerében galambot látunk, amit a szöveg czinkére helyesbit. A Dancs család czimerállata vörös pajzsba van helyezve, holott a szöveg helyesen kék pajzsot említ. A *Draskóczy* és *Farkas* család sisakdisze kifordul a sisak-tengelyéből. A *Fáy* család czimerének sisaktakarói a rajz szerint kék-arany, vörös-ezüst, ellenben a leírás szerint vörös-ezüst színűek. A *Hanvayak* czimere azonos a Dancs családéval, a pajzs színe itt már helyesen volt kékben adva, a Hanvayaknál ennek daczára vörös pajzsot találunk. A *Kálmánczy* és *Madarassy* család czimerének színeit a rajz nem jelzi, daczára, hogy a szövegben adva van. A Koháry család czimerállata leírás szerint kettős farku, pallóst villogtató oroszlán. Rajz szerint ellenben tört hordozó egy farkú oroszlán. A *Kossuth* család czimerét már 1894-ben hű másolatban közölte a Turul, Forgon még is átkölcsönzi Zemplén vármegye monographiájából az önkényesen megkonstruált czimert. Az *Okolicsányi* család czimerének sisakdisze nem egyez a leírással. Itt csak a pajzsbeli kar van említve, amit a rajz félhold és csillaggal told meg. Az *Osváth* család sisakdisze pánczélos vitéz, a szöveg szerint azonban vörösruhás kellene, hogy legyen. A *Poschek* czimerében említett *törzsöt* én kútkávnak nézem. A *Ruthényi* család czimerleírásánál azt olvasom, hogy a sisakdisz a pajzskép, a rajz ellenben a pajzsképnek csak egyik alkatrészét ábrázolja. Pongyola a *Sarlay* czimer leírása is, nincsen megjelölve, hogy a pajzsalak *török fejes* görbe kardot tart és, hogy a sisakdisz *koronás*, kétféjű sas. A *Szeleczy* czimer leírása szerint a daru nem föld téren, mint a rajz mutatja, hanem a tóban (!) áll. A *Szentmiklóssy* czimer leírás szerint fészkében ülő, fiait vérevel tápláló pelikánt mutat. A rajz hármaz zöld halmon álló pelikánt mutat. A *Terray* czimer takarói színjelzéstelenek, habár a leírás jelzi, hogy azok kék-ezüst színűek. A *Várady* czimer sem egyez a leírással. Mindannyi között legvaskosabb elnézés volt a *Wesselényi* család czimerét az adott formában minden magyarázat nélkül közölni. A rajz az ősi czimert elferdítve; a leírás pedig a grófi ág manapság használt czimerét adja. A Wesselényi czimernek egész irodalma lévén, tüzetesebben nem is foglalkozom a kérdéssel.

Forgon Mihálytól még sok értékes munkát várunk, épp azért szükségesnek láttam hibáit feltakarni. Okuljon belőle. Egészítse ki tudását s legyen körültekintőbb. Olyan nagy készséggel, a miről ezen két kötetében is bizonyosságot tett, nem lesz nehéz leküzdeni a nehézségeket és beváltani a nevéhez fűzött jogos reménységeket.

A munka csinos kiállításán a kolozsvári Gámán nyomda fáradzott kétségtelen eredménytel.

Adattár.

6.

Báthory Zsigmond donatioi.

Connumeratio jurium possessionarium per serenissimum Sigismundum Bathory principem Transylvaniae per manus, vel per notam infidelitatis, vel et per defectum seminis donatione mediante collatorum. 1600.

Lonat egészen neki adta Kendi Sándor hitlensége miatt, melyben volt és vagyon jobbágy: 63, mely magyar falu.

Losardbali részt, melyben vagyon job.: 40, oláh falu.

Badokbali részt, job.: 3, magyar falu, per notam ejusdem neki adta.

Rawazdi Georginek atta ugyan azon hitlenség alatt Kendi Gábor jószágát Kendet, mely magyar falu, vagyon benne job.: 27.

Eztienbéli része, mely magyar falu, vagyon benne job.: 20.

Marot egészen, mely oláh falu, vagyon benne job.: 25.

Alsoteokbéli részt, mely magyar falu, vagyon benne job.: 18.

Igricibeli részt, mely oláh falu, vagyon job.: 11.

Panczelchchbéli részt, mely magyar falu, vagyon benne job.: 5.

Poklostelekbéli részt, mely oláh falu, vagyon job.: 4.

Veölcsebeli részt, mely oláh falu, vagyon job.: 3.

Zotelkebeli részt, mely oláh falu, vagyon job.: 3.

Tottfalubeli részt, mely oláh falu, job.: 1.

Magiarfodorházán is adott, melyet mostan Thuros Péter bir, jobbágy: 1.

Iso Andrásnak adott per notam Alex: K. Valazuton magyar jobbágy: 1.

Léuaj nagi Ferencnek Borsán, mely magyar falu, adott részt per notam, job.: 10.

Hesdaton, mely magyar falu, adott részt, job.: 14.

Viz Zilwason adott, mely magyar falu, job. 15.

Sybrik Casparnak adott Vajdaházán, mely egész falu és magyar, job.: 40.

Felseő fizesbéli részt, mely oláh falu, job.: 11.

Vasas zent Iwantatta neki egészen, mely magyar falu, job.: 20.

Zent katolnabali részt, ki Kendi Sándoré volt, atta volt Kerekes Balasnak; eőatta el pénzen Eordeog Ferencznek, eőisatta el Lukacs deáknak, mostan el foglalták tőle Lonához; vagyon benne jobbágy: 10.

Zoltaj Jánosnak adott Milnannak felét, mely oláh falu, vagyon benne job.: 22.

Reodi Miklósnek adott Hydalmason, mely magyar falu, job.: 9, de Kantor Gábor vette meg tőle pénzen, most az feleségétől elfoglalták Lónához.

Nanasy Gergelynek adott Romlotnak felét, mely oláh falu, vagyon benne job.: 22 p. notam.

Bocsikaj Istvánnak adott Banikan, mely oláh falu részt, job.: 19.

Gorbolalj részt, mely magyar falu, adott job.: 16.

Tohobali részt, mely oláh falu, adott jobb.: 16.

Galgobali részt, mely oláh falu, adott job.: 18.

Balashazabali részt, mely oláh falu, adott job.: 2.

Ketteos mezeobeli részt, mely oláh falu, job.: 11.

Paptelkebeli részt, mely oláh falu, job.: 2.

Kalocziabali részt, mely oláh falu, job.: 4.

Ezeket attá el per notam Alex. Kendj ugyan Bochikaj Istvánnak per notam Andreae Bathory: attá Nagi Saiot egészen, job.: 80.

Barladot egészen, job.: 30.

Varhelibeli részt, job.: 20.

Olymost egészen, job.: 10.

Radlat egészen, job.: 13. Ezek mind szász faluk.

Ardanyt, mely oláh ez egész falu, attá neki job.: 63.

Frist, mely oláh ez egész falu, vagyon benne job.: 44.

Felseő Sebest, mely oláh ez egész falu, vagyon job.: 28.

Ezeket mind Bochikaj Istvánnak attá.

Farkas Gyeorgynek ugyan Saio tartományából attá per notam Andr. Bathory oláh Budakon, mely oláh falu ez egész, job.: 60.

Pellerdi Péternek attá per manus Nagi Zent Mihalinak felét, mely magyar falu, kibén vagyon job.: 32, melyet mostan Cziakj István bir.

Uyvarost egészen, mely oláh falu, attá ugyan eő neki job.: 12.

Kender Mezeőt egészen, mely oláh falu, job.: 28, része Pellerdinek, per notam Alex. K. Pellerdi vissza attá ezeket Cziakj Istvánnak.

Vas Gyeörgynek attá per manus . . . Balasházabeli részt, mely oláh falu, kibén vagyon job.: 45.

Kornis Gáspárnak adott Zent Mirilobali (!) részt, mely Horvat Gásparé volt és hogy Lengyelországban maradt, úgy vették el teőle, most Zemere János birja, job.: 26.

Az Uywar tartományából p. manus Veseliény Ferencnek attá Zent Martonbali részt, mely magyar falu, job.: 40.

Vas Gyeörgynek attá per manus azon jószágból, mely oláh falu és vagyon benne job.: 17.

Mindzenthí Benedeknek azon jószágból per manus attá Vicset, mely magyar falu és egész falu, job.: 34.

Giulaffy Lászlónak attá azon jószágból per manus Arokallyát, mely szász falu és egész, jobb.: 45.

Zabo Baláznak attá azon jószágból manus Kentelkét Udvarházánál, mely szász falu, vagyon benne job.: 55.

Kerlest ugyan azon jószágból atta neki p. manus, mely száz és egész, vagyon benne job.: 35.

Cornis Gáspárnak atta per notam Joannis Bornemiza, Zentjacabot, mely száz falu, job.: 57.

Bodoni Istvánnak atta per manus Zekeli Ayt, mely Zekhez való volt, ki egész falu és oláh falu, job.: 30.

Galiczkj Zanizlonak atta per notam Nicolai Gawaj Oroszfalut és annak halála után atta Guttay Györgynek, oláh és egész falu, vagyon job.: 12.

Tahi Istvánnak atta per notam Andree Batthory Boszas és Ketelibeli részt, melyek magyar faluk, vagyon job.: 22.

Vyrakasy Mártonnak atta per notam ejusdem Fekethelaki részt, mely magyar és egész falu, job.: 20.

Bogathi Menyhartnak per notam Gregorii Literati directoris causerum adott Pulionba, mely magyar falu, job.: 2.

Zent Aegieden, mely magyar falu, job.: 2.

Toldi Istvánnak atta per notam Gabrielis Kendi Buzabali részt, mely magyar falu, job.: 27.

Nozalibali részt, mely magyar falu, job.: 5.

Czentenbeli részt, mely oláh falu, job.: 5.

(Eredetije az országos levéltár kancelláriai osztályában No 336. Tom: II. Pag. 1007—1013; félhasábon. A kötet címe: Actorum patricular. Acta ad praescriptum Nri 2297—1776. ex archivo Consilii Aulae Bellici die 16 decembris 1782 recepta.)

Gyórfly István.

7.

Damokos Ferencz menyegzőre hívó levele.

Alsócsernáton, 1620 május 31.

Szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint jó akaró Uramnak! Istentől kívánok kegyelmednek minden testi és lelki jókat megadatni mind az kegyelmed kedves házanépével egyetembe. Kegyelmedet mint jó akaró uramat kelleit e felől megtalálnom, mivelhogy Istennek szent rendeléséből és parancsolatjából s jóakaró uraimnak s atyámfiainak is tetszésekből választottam magamnak jövődöbéli házasságnak rendére az néhai nemzetes és vitézlő Nemes Elek uram leányát, Anna asszonyt.

Melynek menyegzői lakadalmának napját egyenlő értelemből végeztük és rendeltük ez jövődö Urnapja után való vasárnapra, u. m. juniusnak 21-ik napjára itt alsó-csernátoni házamnál celebrálatni; Kegyelmedet azért szeretettel kérem, mint jó akaró Uramat, hogy kegyelmed az megirt nap előtt való szombatn legyen jelen

jó idején mind asszonyommal ő kegyelmével egyetemben, hogy innét megindulhassunk és mehessünk Illyefalvára hálni, onnét ismét jó reggel megindulván Hidvégire mehessünk és Istennek szent segítsége velünk lévén Csernátonba visszatérhessünk és megjöhessünk, mely abbéli Kegyelmed jelenlétivel hadd dicsekedhessem több jó akaró uraim és atyámfiai között, annakfelette teljes életembe szolgálhassam meg kegyelmednek, mint jó akaró uramnak.

Tartsa meg Isten kegyelmedet jó egészségben.

Datum in Alsó Csernáton die 31 Mai anno Domini 1620.
Generosae Dominationis Vestrae servitor benevolus

Franciscus Damokos mpr.

Memoriale a hivatalos rendekről, mikor megházasodtam.

Sepsiből: Béli Kelemen uram itt volt, Daniel Mihály u. i. v., Mikó György u. i. v., Mikó Mihály u. i. v., Daczó László u. i. v., Mihács András u. i. v., Mihács Demeter u. i. v., Pap János u. i. v., Angyalosi Mihály u. i. v., Baróthi Ferencz u. i. v., Benkő György u. i. v., Ferencz Gerébné asszonyom itt volt.

Vármegyéről: Lészai Gáspár fogarasi udvarbíró uram itt volt, Apáthi Miklós u. i. v., Morvai Albert u. i. v., Pribék János u. i. v., Széki István u. i. v., Komlódi Horváth György u. i. v.

Brassó várossa. — *Vásárhely*: Itt volt a bíró Szabó János harmadmagával. — *Ikafalva.* — *Futásfalva.* — *Albis.* — A két csernátoni lófőemberek.

Kézdivől: Damokos István uram itt volt, Bernáth Ferencz u. i. v., Donáth János u. i. v., Kálnoky János u. i. v., Apor Lázár u. i. v., Mátyus János u. i. v., Károli István u. i. v., István Deák u. i. v., Kemény Jánosné asszonyom i. v., Török Mátyásné assz. i. v., Barabás Mihály uram itt volt.

Orbaiból: Basa uraim Péter és István itt volt, Mikes Zsigmond u. i. v., Mikes Boldizsár u. vőfély i. v., Javai István u. i. v., Imets Mózes u. gazda i. v., Ugron Mózes és János u. i. v., Mikes Gáborné asszonyom i. v., Donáth Pál u. i. v.

Udvarhelyszékről: Nagy Menyhárt u. i. v. — *Gyergyóból*: Lázár István uram itt volt. — *Csikből*: Lázár János uram itt volt, Hadnagy Mátyás u. i. v., Petki Farkasné asszonyom itt volt, Apor Andrásné asszonyom itt volt, Lázár Istvánné asszonyom itt volt.

(Eredetije a Székely Nemzeti Múzeumban.)

Péter Lajos.

8.

**Légeni Nagy István nemességi bizonyítványa Belső-Szolnok-
megye tisztségétől.**

Disdoba, 1632 április 29.

Mi Dobaj Péter kisdobaj Közép-Szolnok vármegyének egyik viceispánja és Imre Deák menej¹ ezen vármegyének egyik hitős szolgabirája, adgyuk mindeneknek tuttára az mi pecsétes levelünknek rendiben, hogy az jelen való 1632. esztendőben 29. napján áprilisnek jöve mi előnkben az nemes és vitézlő Leghenben Colos vármegyében lakó Nagi István és jelenté minekünk, hogy ugyan Leghenjben lakó Borsaj István urunk perben szállott volna vele, úgy mint paraszt emberrel szoktak perleni és kéré minket, hogy tisztünk és kötelességünk szerint íránk igaz nemessége felől. Mi azért tisztünk szerint írhatunk mindeneknek, sőt testálhatunk arról, hogy ez Nagi Istvánnak az atya Nagi Mihály, ki most Déssen Belső-Zolnak vármegyében lakik, míg itt az mi vármegyénkben lakott, nemes ember volt, nemességének szabadságával élt az nemes vármegyénél, mind hadviselésben, mind egyéb szedésben-vivésben egyetértett, egyenlő terhet viselt, az állapotja és ereje szerint. Főispánunktól, viceispánunktól és szolgabiráinktól dependeált; azért ez az Nagi István is annak az Nagi Mihálynak fia lévén nemes ember, ha szabad akaraija szerint valakinek jobbágyol magát nem atta. Mel dolgot frtunk mi az mi tisztünk és kötelességünk szerint, azaz fide nostra mediante pecsétünkkel megerősítvén. Itt Kis-Dobában felől megirt esztendőben és napon ez Nagi Istvánnak kívánságára.

Idem qui supra.

*Petrus Dobej vicecomes mpr.
et Emericus Litteratus judex nobilium mpr.*

(Eredetije a gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárának Iszlay-féle osztályában, F. 20. nr. 25. jelzet alatt.)

Ifj. Biás István.

9.

**Bethlen Mihályné Bornemisza Kata meghívója Bethlen
Ferenczné Kemény Katához Bethlen Mihály temetésére.
Keresd, 1656.**

Árva megszomorodott állapotom szerint való szolgálatomat ajánlom kglmednek, mint jóakaró asszonyomnak, Isten ő felsége lelki és testi áldásával áldja meg kglmedet.

---

¹ Helyesen: (a régi külső-szolnoki) menői v. menyői.

Az egész emberi nemzet felől, mivel az mindenható Istennek változhatatlan rendelése az, hogy kiki az romlandó testnek sátorát az halál által egyszer letévén, juthasson az világi boldogtalan sorsból az halhatatlanságra, — ezen sors alá vettétvén azért az én szerelmes uram is, az néhai nemzetes keresdi Bethlen Mihály uram, Fejérvármegyének főispánja, ez elmúlt Februarius 19 napján, midőn életének szintén jobb korában, harminczhat esztendőben volna, egynehány kevis napokig, rövid de halálos betegeskedési után, itt keresdi házánál lelkét az ő teremtdőjének szép csendesen megadá, nekem elfelejthetetlen keserűségemre. Kinek meghidegedt teste, mivel már egyebet nem kíván az tisztességes földben való takarításnál, üdvezült szerelmes uram jóakaróinak és atyafiainak egyenlő tetszésekből annak véghez vitelét reldeltük ez közelebb következendő áprilisnek 23 napján itt Keresden, üdvezült édes atyjának temető helyében lenni. Minekokáért kglmedet kérem szeretettel, keresztyéni kötelességét elsőbben, annakutánna üdvezült édes uramhoz jóakaróját előtte viselvén, az megnevezett napon és helyen 6 óraker reggel méltóztassék jelen lenni. Kiért az Ur-isten megáldja kglmedet és minden szomorúságtól oltalmazza. Datum in Keresd die . . . . .¹ 1656. Kglmedet mig él, szolgál néhai Bethlen Mihálynak megmaradott özvegye

Árva Bornemisza Kata.

Kivül: Tekintetes és nemzetes néhai Bethlen Ferencz uram meszmorodott özvegyinek, az tek. és nemzetes Kemény Kata asszonynak etc. Nekem jóakaró asszonyomnak adassék. (Zárópecsét.)

(Eredetije a gr. Bethlenek keresdi levéltárában.)

Dr. Lukinich Imre.

10.

I. Apafi Mihály meghívója Bethlen Ferencznéhez Kollatovich György és Henter Klára lakodalmára.

Fogaras, 1669 április 25.

Michael Apafi Dei gratia princeps Tranniae etc. Generosa domina nobis grata salutem et gratiam nostram. Nemzetes Kollatovits György hívünk találván meg böcsületes főrenden lévő atyafiai által ez elmúlt napokban bennünköt, kívánván Istennek tetszése szerént való szent házasságnak rendire magának kedves atyánkfia házában felnevelt hugunkat, nemzetes Henter Klára kisasszonyt, kinek Istene és alázatos megtalálására kegyelmes tekintünk lévén, édes atya helyett való atyának nemzetes Gilányi Gergely hívünknek és édes anyjának is tetszésekből, tettünk volt

¹ A kipontozott hely olvashatatlan.

is kegyelmesen az feljebb megnevezett kisasszony felől ígéretet; kiknek tisztességes lakodalmi solennitásoknak celebratátását rendeltük, Isten engedelmeiből az közelebb következő pünkösöd havának 22. napján Fejérvárott kiszolgáltatni, mely rendelésünk Isten segítségével által, hogy annyival is tisztességesebben véghez mehessen, kglmedtől igen kglmesen vesszük, ha az megnevezett helyen és napon jelen lenni el nem mulatja, kívánván abbéli fáradságát kglmednek minden kglmességgel meghálálni. Datum in arce nostra Fogaras, die 25. Aprilis anno 1669.

Apafi mpr.

Kivül: Generosae dnae Catharinae Kemény, generosi quondam Francisci Bethlen de Keresd relictæ etc. Nobis gratae. (Zárópecsét.)

(Eredetije a gr. Bethlenek keresdi levéltárában.)

Dr. Lukinich Imre.

11.

Özv. Daniel Jánosné Gerendi Zsófia meghívója Daniel Péter és Nagy Zsófia lakodalmára.

Mártonfalva, 1762 július 3.

Árva állapotom szerint való szolgálatomat ajánlom kegyelmednek, mint jóakaró uramnak és Istentől kívánsági szerint való jókat, jó egészséget, hosszú életet kívánok kegyelmednek kedvesével együtt.

Istennek ő felségének az emberi nemzethez való sok gondviselési között, magának hagyott és kiváltképpen elválasztott igazgatása lévén az szent házasság: az én kedves fiam is Dániel Péter ő felsége tetszéséből és rendeléséből jedzette volt el az elmúlt napokban jövődöbéli szent házasságnak rendire, az anyaszentegyháznak jó rendtartása és az keresztényeknek dicséretes szokások szerint; tekintetes, nemzeti Nagy Thamás uram hajadon leányát, nemzeti Nagy Soffia kisasszont. Azonban jóakaró uraink és kedves atyánkfiai által találtván meg ő kegyelme, megadása napját rendelte ő kegyelme ezen jelen való holnapban hévízi házánál lenni, úgymint die 29. Julii, velünk egyező értelemből. Kihez képest fiamnak jóakaró urával és atyjafiaival való megégyezését és egybegyülekezését egyenlő tetszésből rendeltük mi is az előtte való nap, úgymint 28. Julii Homoródszászszentpéteren, hogy onnan másnap megindulván, oda gyűltekedvén (!) jó akaró uraival és atyjafiaival mehessen az megnevezett helyre. Kegyelmedet azért, mint jóakaró uramat kérem nagy szeretettel, magát megalásván, az megirt napra és helyre eljöni ne neheztelje, hogy az kegyelmed becsületes tekintetivel és jelenlétével fiamnak és jóakaró urainknak, atyánkfiainak egybegyülekezése ékesüljön. Mely kegyelmed atyafiságos jóakaróját engedje Isten minden ör-

vendetes alkalmatossággal megszolgálunk. Tartsa meg Isten és éltesse kegyelmedet sokáig jó egészségben.

Költ Martonfalván, die 3. Julii 1672.

Kegyelmednek becsülettel szolgál néhai t. nemzetes Daniel János uram meghagyott özvegye *árva Gerendi Soffia* mpr.

Külczim: Tekintetes, nemzetes Kun István uramnak etc. Küüllővármegyének egyik főispánjának és az mi kegyelmes urunk ő nagysága méltóságos táblájának egyik hites assessorának; nekem bizodalmas uramnak adassék.

(Eredetije egy iven a gróf Teleki nemzetség marosvásárhelyi levéltárában. Teleki Sándor-féle oszt. 1671. a/l. sz. a.)

Ifj. Biás István.

12.

Nagybányán lakó Papi István igénye a Gerendásiak armálisához.

Zilah, 1698 (jelen hó!) 16.

És nemes Közép Szolnok vármegyében Zihla (!) városában lakó Borbélj Tamás, ugyanezen nemes Közép Szolnok vármegyében Zihla városában akkori suptitutus (!) szolgabírója, adom tudtára mindeneknek az kiknek illik ez levelemnek rendiben, quod in anno praeterito 1697. die 28. Aprili jöve hozzám Nagy Bányán lakó nemzetes Papi István uram ugyan városunkban lakó nemzetes Szabó Péter urammal, kéré mindkettőnket, hogy mennénk Zila városában lakó nemzetes Szőcs Bálintné asszonyomhoz, hogy az mely nemeslevél én rejám és Gerendási Miklós árvájira nézendő ő kegyelme magánál addig megtarthasa, mig ő kegyelme kijő, akkor az törvén ki kezéhez adja, mert abban az nemeslevélben az én nevem Papi István van mindenek előtt téve, azután Gerendási Miklós. Engem illet az tartása. Azért ő kegyelme mi nekünk mindketten sallariomonkat megadá, az fenn megirt mód péteren, hogy onnan másnap megindulván, oda gyültekeztvén (!) jóakaró uraival és atyjafiaival mehessen az megnevezett helyre. szerént procedaltunk ez dologban, melyet én is fide mea medianté megirtam, pecséteimmal is megerősítvén.

Datum in Oppido Zihla. Anno 1698. 16 praesentis. (!)

Idem qui supra.

Borbélj Tamás m. p.

Kivül (Kaáli Kiss István kurucz ezredes irásával) Papi István mint praetendal az Gerendásiak armálisához. Ezt el nem kell vesztetni.

(Eredetije féleven a gróf Teleki-nemzetség marosvásárhelyi levéltárában. Tantsi Földvári oszt. F. LXXV. Nr. 32. jelzet alatt.)

Ifj. Biás István.

13.

**Balog Mihály meghívója Décsei István és Szintai Éva
lakodalmára.**

Somlyó, 1699 június 26.

Ajánlom kegyelmednek kész szolgálatomat.

Isten szerencsésen éltesse kegyelmedet szívesen kívánom.

Az felsőbb elmúlt napokba, Istennek rendeléséből s bölcs
tetszéséből és anyaszentegyháznak jó és rendes bevött szokásá-
búl, kedves vőmnek, nemes Ugocza vármegyebeli hetenyei Szintai
Sigmond fiam uramnak hajadon leányát, nekem pedig unokámat
Szintai Évát, jedzette volt el jövődöbéli házastársúl nemes Kraszna
vármegyében, Somlyón lakó nemes Decsei Szabó János uram ő
kglme kedves fia, nemes Decsei István uram ő kglme, kinek is
lakodalmi solennitását rendeltem, becsületes jóakaró uraim, atyám-
fiai megegyezett akaratjokból s tetszésekbül a közelebb követke-
zendő keddet, úgymint die ultima mensis Junii 12 órákorra, jelen
lenni ne difficultálják, hogy annál is inkább az kegyelmetek jelen-
létével tisztelkedvén, dicsekedhessem és kgltekkel edgyütt örven-
dezhessen és lakodalmi solennitasunk is jobb módjával véghez
mehessen. Mely kglmetek hozzám mutatandó jóakaratiáért enge-
met is köteleznek magok kész szolgálatjára.

Az minthogy maradok is kgltek,

köteles kész szolgája

Somlyó, 26. Junii 1699.

Balog Mihály mpr.

Czim: Tiszteletes tudós Debreczeni F. István és néhai N.
Szücs Bálint uram ő kglme megmaradott özvedgyének, bizodal-
mas jóakaró uramnak és nagy jó asszonyomnak ő kegyelmének
adassék Zilahon.

(Eredetije a gróf Teleki nemzetség marosvásárhelyi levéltárában, tantsi
Földvári osztály, F. LXXV. nov. 16. jelzet a.).

Ifj. Biás István.

Családtörténeti kérdezősködésekre csak előfizetőknek válaszolunk.

TARTALOM: *Sándor Imre:* Beszélő czimerek. — *Ifj. Biás István:* Torda
vármegyei Iustra 1677-ből. (Első közemény.) — Br. Apor Péter Lusius Mundija.
Fordította: *Szász Ferencz.* (Ötödik közlemény.) — Szakirodalom. — Adattár.